

Bir tayyarecinin günlüğü

'Kum Tefrikaları'nda, hayatlarına anlam katmaya çalışan insanların hikâyesini anlatıyor Ömür İklim Demir. Geniş bir zamana ve coğrafyaya yayılan, insani tutkularla, heyecanlı maceralarla ve fantastik motiflerle örülü vaatkâr bir ilk roman.

Ömür İklim Demir, 1980'de Adana'da doğdu. Tarsus'ta büyüdü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yedi yıl ceza avukatı, üç yıl da reklam yazarı olarak çalıştı. Öğrencilik yıllarında çeşitli fanzinlerde yazdı. İlk öyküsü 2010'da Varlık'ta çıktı. Bir öyküsü Giovanni Scognamiglio adına verilen GIO Ödüllerinde yılın en iyi öyküsü seçildi. Almancaya ve Farsçaya da çevrilen ilk öykü kitabı 'Muhtelif Evhamlar Kitabı' (2015) ile Haldun Taner Öykü Ödülü'ne, Notre-Dame de Sion Liseliler Edebiyat Ödülü'ne ve Ankara Üniversitesi Öykü Ödülü'ne değer görülmüştü.

ANLAM ARAYIŞI

'Kum Tefrikaları'nın kahramanı ve anlatıcısı Mithat Uzak, Suruç'ta görev yapan bir cerrah. 40'li yaşlarda, anne ve babasını kaybetmenin acısını hâlâ üzerinden atamamış bir adam. Mesleği gereği her gün ölümlerle yüz yüze geldiği Suruç'ta yegâne dostu, kasabada öğretmenlik ve yerel gazetede köşe yazarlığı yapan Murat Hoca. İkisi de yalnız, ikisi de beklentisiz, kendilerini bir noktaya kısırlanmış hissediyor, boğuntularını akşamları kurdukları içki sofralarında boğmaya çalışan insanlar...

"Dünyanın kenarı" der bir sohbetlerinde Murat Hoca Suruç için; "Kimsenin hikâyesi burda başlamaz doktorum, sadece herkesinki burda sona erer". Oysa Mithat Uzak'ın hikâyesi tam da burada, bir yakınının ölüm haberini aldığı anda başlayacaktır. Ölen, Mithat Uzak'ın yıllardır haber almadığı -iki Balkan, iki Dünya, bir Kurtuluş Savaşı atlatmış, bir imparatorluk, bir cumhuriyet, iki darbe görmüş- Yurdanur Hala'sıdır; "Kendisi benim gözümde, Nesquik gibi son kullanma tarihi olmayan, doğaüstü bir varlıktı. Dile kolay, o güne kadar bir koca, iki evlat, biri dedem olmak üzere üç kardeş, biri babam olmak üzere altı yeğen, hisım akraba literatürünü zorlayacak sayıda insan ve tahminimce sekiz kedi gömmüştü; beni de gömer diye düşünüyordum ama yanılmışım."

Halasıdan kalan mirası, Kandilli'deki evi teslim almak için İstanbul'a gelen Mithat, çocukluğunu geçirdiği bu "ağaçlar tarafından yutulmuş, iki katlı, cumbalı,

aahşap ev"de dolaşırken Arapça harflerle yazılmış eski bir defter bulur. Murat Hoca, çevirmeye başladığında, defterin Yurdanur Hala'nın kocası, memleketin ilk pilotlarından Yüzbaşı Şevket Kemal Bey'in günlüğü olduğu çıkar ortaya.

İki arkadaş günlüğü okudukça pervaneler dönmeye başlar. Mithat Uzak, ilk Osmanlı tayyarecilerinin Arabistan çölleri için aşarak Kahire'ye uçuş serüvenlerini okudukça Şevket Kemal Bey'in hayatına kapılıp gidecek, henüz 20 yaşlarını süren tayyarecilerin mücadelesine gıpta edecek ve kendi hayatının anlamsızlığını sorgulayacaktır; "Benim de mücadelem buydu işte. Neyin mücadelesini verdiğimi anlamaya çalışmanın mücadelesi... Birkaç kere daha söylersem, anlamını yitiriyor olmanın mücadelesi..."

Defterin verdiği ilhamla İstanbul'a dönen Mithat, kendisine yeni bir hayat kurmaya çalışır. Ama kader onu bambaşka yönere savuracaktır.

HAKİKATLER VE HAYALLER

Okuma zevkine hâle getirmek için özeti kısa kestim. Zira son bölümle birlikte hikâye de Mithat'ın hayatına paralel olarak bambaşka bir yöne savrulmuş. İkinci bölümün sonunda mavi bir atla işaretli verilen fantastik unsur, anlatının tamamına egemen oluyor. Kısacası hakikatlerle hayallerin ilginç bir karışımı diyebiliriz 'Kum Tefrikaları' için. Zira İstanbul- Kahire uçuşu gerçekten de yaşanmış olay. Kısa bir hatırlatma yapalım:

İttihat ve Terakki iktidarı gövde gösterisi olsun diye iki tayyarelik bir filonun Kahire'ye gitmesini kararlaştırmıştı. Fethi Bey'in kullandığı 'Muavenet-i Milliye' uçağıyla Nuri Bey'in kullandığı 'Prens Celaleddin' uçağı İstanbul'dan hareketle Eskişehir, Afyon, Konya, Ulukışla, Adana, Halep, Humus, Beyrut, Şam, Kudüs, El-Ariş, Port-Said, Kahire ve İskenderiye'den oluşan toplam 25 saat ve 2515 km'lik bir güzergâh üzerinden yürütülecekti. Seyahat 8 Şubat 1914'te İstanbul Yeşilköy'de, Enver, Talat ve Cemal Paşaların da katıldığı törenle başladı. Ziyaret ettikleri her yerde büyük heyecan yaratan uçaklar ne yazık ki seferlerini tamamlamadılar. 'Muavenet-i Milliye' 27 Şubat'ta Taberiye Gölü, 'Prens Cella-

leddin' ise 11 Mart'ta Yafa kenti yakınına yere çakılmıştı.

'Kum Tefrikaları'nın ana hikâyesi işte bu tarih maddesinden, havacılık tarihinin ilk kayıplarından esinlenerek kurgulanmış. Demir, tarihi gerçeklere müdahale etmiyor ama yarattığı bir kurmaca karakteri bu gerçeklikle ilişkilendirerek geçmiş-kendi ifadesiyle- "olduğundan daha görkemli" hatırlamamızı sağlıyor. Bir söyleşisinde "Yaşanmış olayları irdelemek, o olayların diğer olaylarla ve insanlarla olan bağlantılarını görebilmek hep daha kolay oluyor" diyor Demir. Mithat Uzak'ın günümüzdeki mücadeleden ve anlamdan uzak hayatıyla söz konusu tarih maddesinin kahramanlarının hayatlarını -zıtlıkları sergilemek amacıyla- çok iyi eşleştirmiş.

Aslında üç ayrı roman konusu barındırıyor 'Kum Taneleri'. İlkinde, Mithat Uzak'tan yola çıkarak küçük burjuva bireyin boğuntusu, ikincisinde hüznü ve heyecanlı tarihsel bir anlatı, üçüncüsünde Faust'u uzaktan selamlayan fantastik bir hikâye var. Üç ayrı türü bir araya getirmekte zorlanmamış Demir. Gündelik hayatla mücadele etmekte zorlanan Mithat Uzak'ın ve çevresindeki insanların sıkışıp kalmış, parlaklığını yitirmiş hayatlarını işlediği kısmı daha başarılı bulduğumu söyleyebilirim. Sade, gerçekçi ve güzel bir anlatım. Şevket Kemal Bey'in günlüğü üzerinden tarihin alanına geçtiğimiz bölümlerde de dilin -özellikle eski dilin- hakkını vermiş. Ama bu bölümün asıl sürprizi macera dozunun yükselmesiyle başlıyor. Ömür İklim Demir, belli ki çizgi roman tutkunu. Şevket Kemal Bey'in çöller üzerinde yaptığı yolculuğa biraz 'Mister No', biraz 'Indiana Jones' tadı katmayı başarmış. Şevket Kemal Bey'in maceralarından Mithat Uzak'a

miras kalan ölümsüzlük bahsi ile fantastiğe yapılan geçiş de sorunsuz. Yine de 'olmasa da olurdu' diyebileceğimiz bir tercih. Hatta olmasa, ilk iki bölümün yarattığı etki daha yoğun olabilirdi.

'Kum Tefrikaları'na yönelik iki eleştirim daha var: İlk; Demir'in tarihi bir olayı o dönemin siyasetiyle birlikte ele alırken içinde yaşadığı anın gerçekliğini, siyasi ve toplumsal meselelerini teğet geçmesi. Sadece bir paragrafla işaret ediyor Suruç'un ve Türkiye'nin gerçeğine:

"Asfalta saçılmış kazalarla uğraşıyor-dum genellikle, davullu zurnalı al duvaklı cinayetlerle, yorganların arasında şişlenmiş fetüslerle, beşinci kattan betona atlanmış entarilerle, elleri kolları kopmuş pankartlı patlamalarla... Önce kelimeler anlamını yitiriyordu, sonra sayılar. İkiser üçer, bazen onar yirmişer, hatta bazen paramparça ve birbirine karışmış cesetler geliyordu sokaklardan."

Diğeri cinsellikle ilgili. Pek çok yerli romanda olduğu gibi 'Kum Tefrikaları'nda da bireyin iç dünyası, bunalımı, anlam arayışı, hatta aşk acısı sindire sindire anlatılırken, cinselliğine -ne düşüncede ne pratikte- hiç yer verilmiyor. Eksiklik ama okuma keyfimizi bozan, üstesinden gelinemeyecek türden değil. Ömür İklim Demir, 'Kum Tefrikaları'yla iyi bir giriş yapmış roman dünyamıza. Gerisi ve daha iyileri mutlaka gelecektir. ■

KUM TEFRIKALARI
Ömür İklim Demir
Yapı Kredi Yayınları, 2020
432 sayfa, 35 TL.